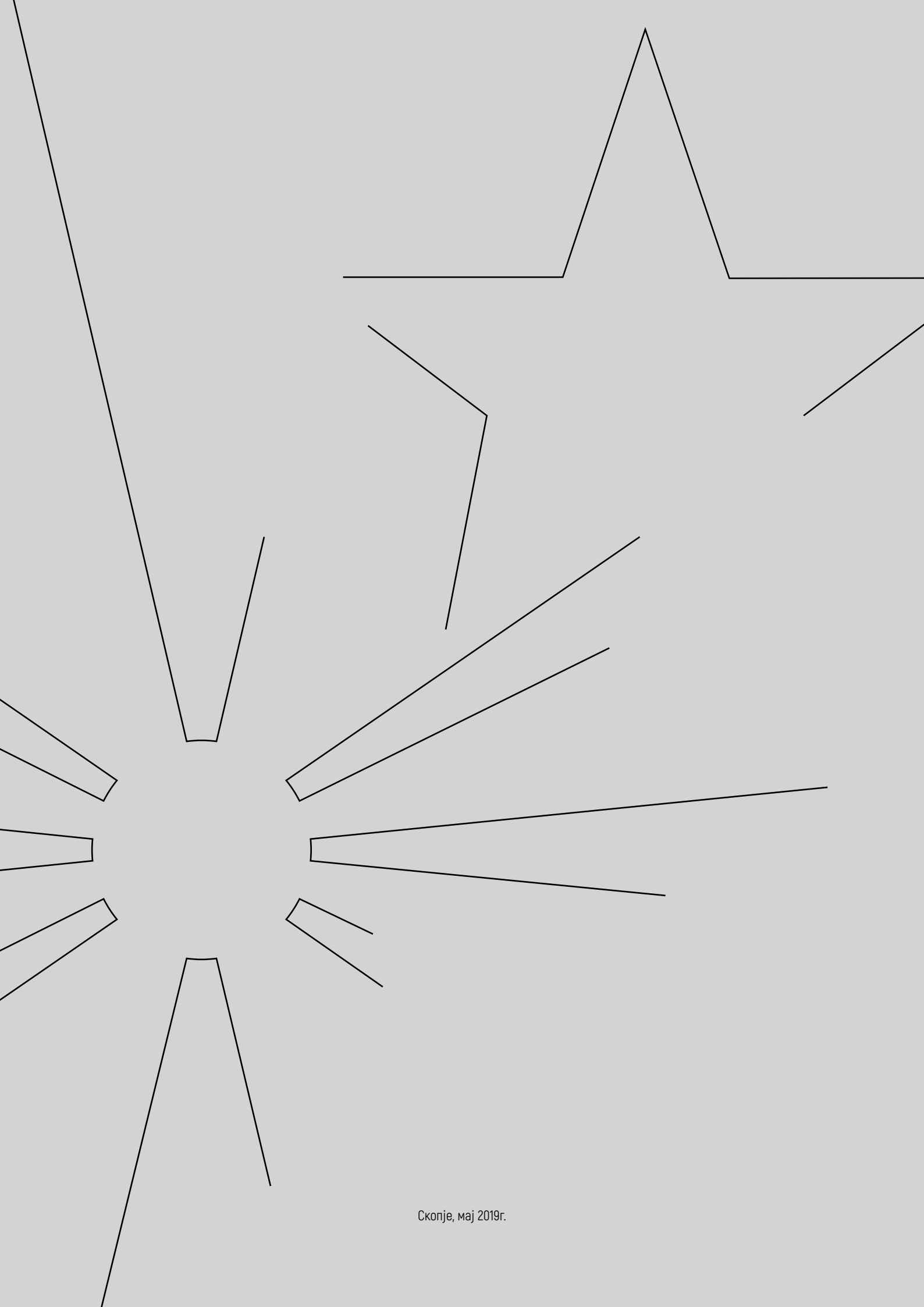

FOUNDATION ФОНДАЦИЈА
OPEN OTBORENO
SOCIETY OPIIITECTBO
MACEDONIA MAKEДOHIЈA

Пристапувањето на
Република Северна
Македонија во ЕУ:
Заслуги, придобивки
и импликации

Скопје, мај 2019г.

Документ за јавни политики:

“Пристапувањето на Република Северна Македонија
во ЕУ: Заслуги, придобивки и импликации”

Издавач: Фондација Отворено општество - Македонија

За издавачот: Фани Каранфилова-Пановска,
Извршен директор

Подготвено од: Фондација Отворено општество - Македонија

Превод на македонски јазик: Абакус

Дизајн: Кома

Печатење: Пропоинт

Тираж: 50

Некомерцијално издание

Пристапувањето на Република Северна Македонија во ЕУ: Заслуги, придобивки и импликации

Интеграцијата во ЕУ на државите од Западен Балкан е во интерес на Европската Унија бидејќи, во суштина, таа се однесува на создавањето долгорочна стабилност и просперитет, како и демократски и инклузивни општества во нејзиното непосредно соседство.¹ Претседателот на Европската комисија Жан Клод Јункер нагласи дека, за да обезбеди поголема стабилност во Европа, ЕУ мора да ја одржи кредибилната перспектива за проширување со државите од Западен Балкан.²

Од прогласувањето независност во септември 1991 година, Република Северна Македонија континуирано се позиционираше за остварување на еден од нејзините клучни стратешки приоритети – полноправно членство во Европската Унија. Преку работа на оваа заложба, Северна Македонија се рефирмираше како веродостоен партнер и силен сојузник на ЕУ, што ја проектира нејзина-

та посветеност и подготвеност да се впушти со сеопфатен, динамичен и сложен процес за интеграција во ЕУ.

Политиката за проширување на ЕУ претставува стратешка инвестиција во мирот, демократијата, просперитетот, безбедноста и стабилноста во Европа.³ Оттука, отворањето на долгоочекуваните пристапни преговори во 2019 година останува стратешка цел не само на Владата на Северна Македонија туку и на целата земја, бидејќи тоа конечно ќе ја постави земјата на сигурен пат кон ЕУ. Јасните изгледи за членство во ЕУ беа и сè уште се главната движечка сила за реформи во земјата и имаат големо значење за политичката стабилност и за споделената цел на сите политички чинители во Северна Македонија.⁴

Северна Македонија изјави интерес да стане дел од ЕУ уште во раните 90-ти години, што подоцна беше формализирано со потпишувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација (ССА) во 2001 година поради статусот на земјата како регионален предводник, а потоа следувахе и добивањето статус на земја-кандидатка во 2005 година. Оттогаш наваму, земјата се зафати со тежок процес на реформи кој беше позитивно оценет од страна на ЕУ, со исклучок на пролонгиранот период кога земјата западна во политичка криза. И покрај тоа, во последниот период Северна Македонија направи значаен напредок

- 1 European Western Balkans: „Хан: Договорот од Преспа не треба да се жртвува поради партиски цели“, 16 април 2019 година. Достапно на: <https://europeanwesternbalkans.com/2019/04/16/hahn-prespa-agreement-not-sacrificed-party-political-reasons/>
- 2 Европска комисија: „Кредабилна перспектива за проширувањето и зајакнат ангажман на ЕУ со државите од Западен Балкан“, 2018 година. Достапно на: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf
- 3 Совет на ЕУ. Проширувањето и процесот на стабилизација и асоцијација, Заклучоци на Советот, 2018 година, стр. 2. Достапно на: <https://www.consilium.europa.eu/media/35863/st10555-en18.pdf>
- 4 Европски парламент. Извештај за Извештајот на Европската комисија за Македонија за 2018 година (Комитет за надворешни работи). Достапно на: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0341_EN.pdf

и позитивно поместување во реформската агенда поврзана со ЕУ преку чекорите што ги презема сегашната реформска влада за зајакнување на владеењето на правото и демократијата, кои пак доведоа до темелни промени во однос на поинклузивна и отворена политичка атмосфера во земјата. ЕУ ги поздравиле овие постигнувања и потврди дека земјата е добро подготвена за отпочнување на пристапните преговори, нагласувајќи ја нивната цврста заложба за целосна поддршка на Северна Македонија во остварувањето на нејзината стратешка цел за интеграција во ЕУ.⁵

Најважните постигнувања што земјата ги направи во последниот период, кои овозможиле одржување и продлабочување на реформите во однос на добрососедските односи, ги вклучуваат историскиот Преспански договор меѓу Северна Македонија и Грција, како и Договорот за пријателство, добрососедски односи и соработка меѓу Северна Македонија и Бугарија.

Целта на овој документ за јавната политика е да ги нагласи заслугите на Република Северна Македонија како главен аргумент за добивање датум за отворање на пристапните преговори со ЕУ во текот на 2019 година, придобивките од отпочнувањето на овие преговори за Република Северна Македонија и за ЕУ, како и импликациите од недоделувањето датум за отворање на пристапните преговори во 2019 година за обете страни, а посебно врз кредителитетот и влијанието на ЕУ во државите од Западен Балкан.

I. ЗАСЛУГИ: СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА КАКО НОВАТА УСПЕШНА ПРИКАЗНА НА БАЛКАНОТ

Северна Македонија: шампион во добрососедски односи и помирување меѓу државите од Западен Балкан

Северна Македонија успешно ги унапреди добрососедските односи и регионалната соработка и овозможи ефективно решавање на билатералните прашања со соседите, и со тоа направи значаен придонес кон помирувањето во целиот регион на Западен Балкан.

ЕУ постојано ја забележуваше потребата за решавање на отворените билатерални прашања, но и негувањето билатерална и регионална соработка, како клучен предуслов за отпочнување на пристапните преговори и последователното членство на Северна Македонија во ЕУ. За таа цел, неуморната посветеност и желбата за обезбедување европска иднина за земјата и за нејзините граѓани доведоа до потпишување историски договори, кои овозможиле решавање на спорите и негување силни регионални сојузи.

Преспанскиот договор,⁶ склучен на 17 јуни 2018 година меѓу Република Северна Македонија и Република Грција под покровителство на Обединетите Нации, стави крај на долгорочниот спор меѓу двете земји и ги подобрил перспективите на Северна Македонија за членство во ЕУ и НАТО. Во таа смисла, министерствата за надворешни работи на двете земји го потпишаа договорот со кој Република Македонија официјално се преименува во Република Северна Македонија.

5 Делегација на ЕУ во РСМ. Заедничка изјава на високата претставничка и заменик претседателката на Европската комисија Могерини и комесарот Хан за финалното гласање на уставните промени во Собранието за спроведување на Преспанскиот договор. Достапно на: https://eeas.europa.eu/delegations/republic-north-macedonia/56434/hrvp-federica-mogherini-and-commissioner-johannes-hahn-final-parliamentary-vote-former_en

6 Финален договор за решавање на разликите опишани во Резолуциите 817 (1993) and 845 (1993) на Советот за безбедност при Обединетите нации, укинување на Времената спогодба од 1995 година и воспоставување стратешко партнерство меѓу страните.

Договорот ја истакнува силната волја на обе-те земји за заемно пријателство, добрососедски односи и партнерство за соработка, како и нивната посветеност на зајакнување, проширување и продлабочување на билатералните односи, и поставува цврсти основи за зацврстување и почитување на добрососедските односи и за развивање сеопфатна билатерална соработка. Исто така, тој се обидува да ја зајакне и прошири билатералната соработка и да ја надгради до ниво на стратешко партнерство во повеќе области, вклучително и во области како што се политички односи, одбрана, економија, енергија, прекугранична соработка, итн.⁷

Ратификацијата на Преспанскиот договор во Собранието на Северна Македонија јасно ги покажа широките и одлучните заложби за надминување на оставината од минатото и за негување помирување, како и силна политичка посветеност и подготвеност за промовирање клима на толерантност.⁸

ЕУ го поддржа потпишувањето на Преспанскиот договор како пример за помирување во регионот, но и во цела Европа. Таа истакна дека политичките лидери, заедно со граѓаните, покажаа голема посветеност да ја искористат уникатната и историската можност за решавање на долготрајниот спор и одлучно да зачекорат напред на патот кон ЕУ.⁹

Важно е да се нагласи значењето на потпишувањето и ратификувањето на Преспанскиот договор во Северна Македонија бидејќи тој сведочи за големите отстапки на владата, но и на граѓаните, кои беа инвестирани во овој процес со цел да се осигури кредибилна и стабилна евроатланска перспектива на земјата.

Склучувањето на **Договорот за пријателство** меѓу Северна Македонија и Бугарија во август 2017 година послужи како важен пример за надминување на билатералните спорови и за унапредување на евроатланската интеграција на регионот.¹⁰

Овој договор го признава територијалниот интегритет на двете земји, предвидува формирање комисија која ќе работи на решавање на различните гледишта за историјата, и содржи заложба за заштита на правата на државјаните од другата земја кои живеат на нивна територија, без мешање во внатрешните работи на земјите. Обете страни се договорија да ги подберат економските врски меѓу нив и да ги унапредат човековите права и правата на малцинствата. Најважно, Бугарија се заложил да ја поддржи интеграцијата на Северна Македонија во ЕУ и НАТО, при што овој документ се смета за основа на бугарските гаранции за поддршка на Северна Македонија во нејзините аспирации за евроатланска интеграција.^{11 12}

7 Преспански договор. Достапно на: <https://vlada.mk/sites/default/files/dokumenti/spogodba-en.pdf>

8 Советот на ЕУ: Проширувањето и процесот на стабилизација и асоцијација, Заклучоци на Советот, 2018 година, стр. 4. Достапно на: <https://www.consilium.europa.eu/media/35863/st10555-en18.pdf>

9 Делегација на ЕУ во РСМ. Заедничка изјава на високата претставничка и заменик претседателката на Европската комисија Могерини и комесарот Хан за финалното гласање на уставните промени во Собранието за спроведување на Преспанскиот договор. Достапно на: https://eeas.europa.eu/delegations/republic-north-macedonia/56434/hrvp-federica-mogherini-and-commissioner-johannes-hahn-final-parliamentary-vote-former_en

10 The Economist: „Македонија и Бугарија потпишаа Спогодба за пријателство“, 9 август 2017 година. Достапно на: http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=525768236&Country=Macedonia&topic=Politics&subtopic_5

11 Balkan Insight: „Македонија го одобри историскиот Договор за пријателство со Бугарија“, 15 јануари 2018 година. Достапно на: <https://balkaninsight.com/2018/01/15/macedonia-approves-landmark-friendship-treaty-with-bulgaria-01-15-2018/>

12 Reuters: „Македонија и Бугарија склучија Договор за подобрување на меѓусебните односи“, 1 август 2017 година. Достапно на: <https://www.reuters.com/article/us-macedonia-bulgaria-treaty/macedonia-bulgaria-sign-treaty-to-improve-ties-idUSKBN1AH4E3>

И ЕУ ја истакна својата поддршка за билатералниот договор за пријателство меѓу Северна Македонија и Бугарија, кој ги зајакна долгорочните и помирувачките добрососедски односи и за кратко време доведе до видливи економски резултати меѓу двете земји.¹³

Со потпишувањето на двата договора, Северна Македонија ги унапреди добрососедските односи и соработката и даде значаен придонес во одржувањето на регионалниот мир, стабилност и безбедност. Во таа смисла, со надминувањето на последната пречка за пристапувањето на Северна Македонија во НАТО како нејзина 30-та членка земјата уште повеќе ќе ја подобри регионалната стабилност и само ќе го покаже своето почитување на вредностите на демократијата, владеењето на правото и индивидуалните слободи, дијалогот и мерките за градење доверба и безбедност.

Подобрена политичка и демократска клима во Северна Македонија

Планот 18 се фокусира на четирите клучни реформски приоритети во областа на владеење на правото, особено во правосудството, реформата на безбедносните служби, реформата на јавната администрација, и политиката за борба против корупцијата, и беше подготвен во координација со надлежните министерства, како и преку консултации со меѓународната заедница и граѓанските организации. Напредокот во овие области ќе биде забележан во редовниот извештај на Европската комисија и ќе влијае врз одлуката за доделување датум за отпочнување на пристапните преговори за членство во ЕУ.

Овој план покажува важни постигнувања од страна на државните институции, за што сведочат донесените закони, акциски планови, комуникации, стратегии и други документи во наведените области.

1. Судство

Како што се наведува во последниот извештај на Европската комисија, земјата направила одлучни чекори кон враќање на независноста на судството и менување на курсот на назадувањето од претходните години. Најзначаен чекор претставува донесувањето на нова кредибилна Стратегија за реформа на правосудството (2017-2022), која има за цел да ги испорача Итните реформски приоритети и препораките од Венецијанската комисија. Во тек се активности за спроведување на стратегијата, додека релевантните препораки од Венецијанската комисија кои се однесуваат на системот за дисциплински мерки и разрешување на судиите беа земени предвид при донесувањето на првиот пакет измени и дополнувања на Законот за Судскиот совет и при укинувањето на Советот за утврдување факти.

Стратегијата за реформа на правосудството предвидува зголемување на специјализацијата на судиите и ограничување на можноста за прераспределување на судиите во различни одделенија при судовите. Здружението на судии имаше активна улога во подготовките на реформите и гласно се застапуваше за независноста на судиите. Во последните месеци се забележува намалување на практиката за примена на селективна правда во одредени политички осетливи случаи, при што некои судии ги избегнуваа ваквите случаи поради притисоците на кои можат да бидат изложени.

За прв пат, Министерството за правда презема иницијатива за преиспитување на Информатичкиот систем за автоматско управување со судски предмети (АКМИС). Тоа беше резултат на изразените грижи, меѓу другите и од страна на групата искусни експерти за системски прашања во областа на владеењето на правото, и индикациите дека распределу-

¹³ Заеднички парламентарен комитет на ЕУ и Северна Македонија: Препораки (16ти состанок, одржан на 28 март 2019 година, во Стразбур). Достапно на: <http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162282/FINAL%20%20recommendations%2016th%20JPC.pdf>

вањето предмети по случаен избор не било систематски применето.

2. Реформа на безбедносните служби

Во декември 2017 година, Владата донесе пакет измени и дополнувања на неколку закони и нов закон за Оперативно-техничката агенција, со цел да се реформира системот за следење на комуникациите. Собранието ги усвои измените и дополнувањата на Законот за електронски комуникации и Законот за класифицирани информации. Овие законски чекори го поплочија патот за формирање нова независна институција, т.е. Оперативно-техничката агенција (ОТА). ОТА ќе биде посредничко тело меѓу операторите на телекомуникациските мрежи и државните органи со овластувања за следење на комуникациите за целите на безбедност и одбрана на државата и за целите на криминални истраги. Секој овластен државен орган ќе ги следи комуникациите во рамките на неговите надлежности, по претходно добиена судска наредба. Овие тела, вклучително и ОТА, нема да можат самостојно да го активираат или деактивираат следењето на комуникациите. Овие реформи се во согласност со „Итните реформски приоритети“ бидејќи ја отстрануваат посредничката улога на Управата за безбедност и разузнавање и нејзиниот директен пристап до прекинувачите на системите за следење.

Освен тоа, избран е директорот на ОТА и донесени се актите за внатрешна организација и систематизација на работните места во ОТА, како и соодветните подзаконски акти кои произлегуваат од Законот за ОТА.

Во линија со фокусот на реформата на безбедносните служби, воспоставен е и Советот за граѓански надзор во согласност со Законот за ОТА.

3. Реформа на јавната администрација

Направени се посебни заложби за постигнување добри резултати во оваа област и истите се признаени од Европската комисија и јасно наведени во нејзиниот годишен извештај за земјата. Резултатите се видливи во следниве области.

Имено, донесени се Стратегијата за реформа на јавната администрација 2018-2022 и нејзиниот акцискиот план, како и Програмата за реформа на управувањето со јавни финансии 2018-2021. Конкретно, Стратегијата ги опфаќа сите клучни области, вклучително и деполитизацијата и професионализацијата на јавната администрација.

Граѓанското општество и другите засегнати страни сè повеќе се вклучени во процесите за креирање политики и донесување закони. Се подобрува пристапот до информации за јавноста и за новинарите, под претпоставка дека податоците се достапни освен доколку не се класифицирани. Агендите и записниците од седниците на Владата се објавуваат на нејзината официјална веб-страница. Измените и дополнувањата на Законот за државни службеници беа донесени во јануари 2018 година.

4. Политика за борба против корупцијата

Правната рамка за борба против корупцијата, во голема мера, е воспоставена. Кривичниот законик пропишува санкции за широк спектар кривични дела поврзани со корупција.

Новиот Закон за спречување корупција ги прошири надлежностите на Државната комисија за спречување корупција (ДКСК) и воведо неколку нови надлежности, вклучително и експлицитна и прецизна надлежност за сле-

дење на финансиите на политичките партии. Исто така, тој предвидува избор на нов состав на ДКСК, како и изменети услови за избор на претседател и членови на ДКСК и постапката за избор на составот на ДКСК. Активностите на ДКСК имаат зголемен фокус на обуки за антикорупција и конфликт на интереси.

Работата на Специјалното јавно обвинителство е важен придонес во борбата против корупцијата на високо ниво. Пред судовите се поднесени неколку нови предмети за корупција на високо ниво. По консултациите со Венецијанската комисијата, донесен е Законот за заштита на укажувачите.

Започнати се дискусии околу најдобриот начин за интегрирање на Специјалното јавно обвинителство (воспоставено во 2015 година за гонење на кривичните дела кои произлегуваат од незаконското прислушување и содржината на прислушваните разговори) во рамките на Јавното обвинителство за гонење организиран криминал и корупција, со цел да се зајакне борбата против корупцијата. Преземени се заложби за постигнување на оваа цел.

5. Темелни права

Правната и институционалната рамка за заштита на темелните права, во голема мера, е воспоставена. Земјата презема важен чекор за постепено усвојување на стандардите на ЕУ во областа на темелните права, преку статусот на држава-набљудувач во Агенцијата за фундаментални права. Земјата ја ратификуваше Истанбулската конвенција, ја подобри медиумската клима (се забележува намален притисок врз новинарите поради подобрената политичка клима), работеше на унапредување на правната рамка за недискриминација и почна да создава законски услови за воспоставување на надворешниот механизам за надзор врз полицијата. Во однос на заштитата на лични податоци, земјата ја ратификуваше Конвенцијата 108 на Советот на Европа

за заштита на поединците во однос на автоматската обработка на лични податоци и нејзиниот дополнителен протокол. И понатаму се гарантира слободата на мисла, совест и вера.

Кога станува збор за слободата на изразување, правната рамка е во голема мера хармонизирана со законодавството на ЕУ и со меѓународните стандарди. Измените и дополнувањата на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги беа подготвени во консултација со релевантните засегнати страни. Постои подобрена клима за работа на медиумите и новинарите се поподготвени за критика на несоодветното однесување на јавните функционери и цензурата. Уставот ги гарантира слободата на здружување и слободата на собирање. Направено е значајно подобрување на правната рамка за недискриминација. Подобрена е усогласеноста на Законот за спречување и заштита од дискриминација со европските стандарди и со законодавството на ЕУ. Она што е од клучно значење за законот е вклучувањето на сексуалната ориентација и родовиот идентитет како основи за дискриминација. Во однос на еднаквоста меѓу жените и мажите треба да се забележи ратификацијата на Истанбулската конвенција на Советот на Европа во декември 2017 година. Кога станува збор за правата на ЛГБТИ лицата, новиот премиер и политичкото лидерство изразија јавна поддршка за правата на ЛГБТИ лицата и посветеност за постигнување напредок во оваа област. Во февруари 2018 година се формираше меѓупартиска група од 13 пратеници во Собранието која ќе се застапува за правата на ЛГБТИ лицата.

Забрзување на реформите за поголем економски раст и подобра бизнис клима

Преку значајниот напредок што Северна Македонија го постигна во подобрувањето на билатералните односи со соседните земји, посебно со Бугарија и Грција, и во одржувањето на позитивните односи со другите земји од непосредното соседство, како што се Србија, Албанија и Косово, за само некол-

ку месеци земјата успеа да стане фактор стабилност во регионот.¹⁴

И покрај големите назадувања што ги претрпе македонската економија во последните неколку години поради долгата политичка криза, успешното решавање на кризата доведе и до забрзување на сеопфатните економски реформи и подобрување на севкупниот економски раст и бизнис климата во земјата.

Северна Македонија постигна напредок во развивањето функционална пазарна економија. Во таа насока, треба да се забележат подобрувањата во однос на управувањето со јавните финансии и транспарентноста.¹⁵ Дополнително, постојат засилени заложби за подобрување на севкупната бизнис средина, решавање на структурните проблеми на пазарот на трудот и одржување на макроекономската стабилност. Во однос на пазарот на трудот, Владата на Северна Македонија изготви детален развоен план со силен фокус на социјалната инклузија и поддршката за локални бизниси, како и на регионалната интеграција и унапредувањето на аспирациите на земјата за интеграција во ЕУ и НАТО.¹⁶

Во таа насока треба да се забележи дека се очекува отпочнувањето на пристапните преговори со ЕУ и членството во НАТО да доведат до зајакнување на економската и бизнис климата во земјата и да послужат како гаранција за одржлива политичка и демократска стабилност. Тоа ќе го поплочи патот кон интензивирање на трговските и инвестициските односи со ЕУ, борбата против неформалната

економија и корупцијата, и надминувањето на недостигот од систематско и ефикасно спроведување на законот и нетранспарентната регулаторна рамка.¹⁷ Исто така, тоа ќе овозможи решавање на слабостите на наставната програма во образованието, ниската стапка на иновации и големите празнини во инвестициите.¹⁸

Севкупно, постигнувањето сеопфатни и видливи резултати во социо-економската сфера ќе ја зајакне кредибилноста на Северна Македонија како полноправна држава-членка на ЕУ.

II. ПРИДОБИВКИ ОД ОТВОРАЊЕТО НА ПРИСТАПНИТЕ ПРЕГОВОРИ ВО 2019 ГОДИНА

Придобивки за Република Северна Македонија

Интеграција во Европската Унија е клучната стратешка цел на Северна Македонија која ќе ја подобри демократската клима во земјата, ќе ја зајакне нејзината стабилност и економијата и ќе ги подобри работните и животните услови за сите граѓани. Отворањето на пристапните преговори е клучен чекор во постигнувањето на оваа цел, кој соодветно ќе ја подготви земјата за усвојување на европските вредности и принципи.

14 Европска комисија. Извештај за Македонија за 2018 година. Достапно на: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-report.pdf>

15 Европска комисија. Приказ на фактите: клучни наоди од Извештајот за Македонија за 2018 година. Достапно на: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-18-3405_en.htm

16 ЕБОР. Извештај за транзицијата 2017-18: Одржување на растот – Оценка на земјата: Македонија. Достапно на: <https://www.ebrd.com/documents/occe/pdf-transition-report-201718-fyr-macedonia.pdf>

17 Совет на ЕУ. Проширувањето и процесот на стабилизација и асоцијација, Заклучоци на Советот, 2018 година, стр. 15. Достапно на: <https://www.consilium.europa.eu/media/35863/st10555-en18.pdf>

18 Европска комисија. Приказ на фактите: клучни наоди од Извештајот за Македонија за 2018 година. Достапно на: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-18-3405_en.htm

Отпочнувањето на пристапните преговори ќе ја зголеми свеста и важноста на темелните вредности на Европската Унија во Северна Македонија, како што се владеење на правото, демократија, еднаквост, и човекови права и слободи. Преку транспонирање на релевантното законодавство на ЕУ во националното законодавство, земјата ќе ги усвои темелните европски стандарди и ќе ги вгради како врвен приоритет во нејзините интеграциски процеси. Освен тоа, надзорот што го спроведуваат државите-членки за време на целиот процес на пристапни преговори ќе обезбеди темелно и недвосмислено почитување на европските вредности во земјата.

Поделбата на законодавството на ЕУ во триесет и три индивидуални поглавја за преговори претставува уникатна, добро организирана рамка за следење на напредокот на земјата и движечка сила за позитивни промени во сите области на правото и соодветните практики. Почетокот на пристапните преговори ќе стави поголем фокус на неопходните реформи и ќе ја зголеми јавната поддршка за интеграција во ЕУ, што ќе ја мотивира и ќе ја поддржи земјата и нејзините институции во нивните заложби за почитување на високите стандарди на Европската Унија.

Навременото отпочнување на пристапните преговори ќе обезбеди голем поттик за социо-политички и економски напредок во Северна Македонија. По соодветното признание за исполнувањето на критериумите наведено во Заклучоците на Советот од 2018 година,¹⁹ земјата и нејзините граѓани се охрабрени да постигнат уште поголеми успеси во областите на владеење на правото и демократија, подобрување на демократската и политичката клима, и зајакнување на стабилноста на Се-

верна Македонија и целиот регион. Конечно, промената на статусот од земја-кандидатка во земја што пристапува ќе отвори нови можности и ќе овозможи пристап до поширокиот спектар на внатрешни политики и програми за финансирање на ЕУ.

Придобивки за Европската Унија и нејзините држави-членки

Од друга страна, почетокот на пристапните преговори е огромна придобивка за Европската Унија и за нејзините држави-членки. Како што забележа комесарот Хан, историскиот проект за европска интеграција може да се финализира само преку интеграција на државите од Западен Балкан.²⁰ Соодветното пристапување што се темели на заслугите на шесте држави од Западен Балкан ќе претставува успешно завршување на идејата за ЕУ како уште поблиска унија на народите и државите-членки.

Несомнено, пристапните преговори се долг и сложен процес кој ќе овозможи поголем надзор од страна на Европската Унија и нејзините држави-членки врз напредокот на Северна Македонија. Во текот на овој процес, државите-членки имаат поголем авторитет и влијание врз напредокот на земјата во секоја фаза, од отворањето до условеното затворање на секое поглавје од преговорите. Дополнително, должината и сложеноста на процесот на пристапни преговори ќе им овозможат на Европската Унија и нејзините држави-членки непречено да ги завршат неопходните внатрешни реформи пред реалното пристапување на државите од Западен Балкан во Европската Унија.

Со донесување ед-отворање на пристапногласна одлука за ните преговори со

19 Совет на Европската Унија. Совет за општи работи. „Заклучоци на Советот за проширувањето и процесот на стабилизација и асоцијација“, Брисел, 26 јуни 2018 година, 10555/18 ELARG 41, COWEB 102. Достапно на: <https://www.consilium.europa.eu/media/35863/st10555-en18.pdf>

20 Изјава на Комесарот за европското соседство и преговори за проширување Јоханес Хан. Достапно на: <https://twitter.com/JHahnEU/status/1123522423142408192>

Северна Македонија во 2019 година, Европската Унија уште еднаш ќе го покаже своето лидерство и ќе ја потврди својата посветеност на подобрување на напредокот на државите од Западен Балкан. Со објективно и кредибилно признавање на напредокот што го постигна Северна Македонија како вистинска успешна приказна во регионот, **Европската Унија ќе го задржи своето позитивно влијание врз државите од Западен Балкан.**

Одлуката за отпочнување на пристапните преговори ќе стави силен акцент на позитивните резултати од политиката за проширување на ЕУ како успешен инструмент на надворешната политика на Унијата и ќе биде храбар потег кој неоспорно ќе обезбеди **долгорочна стабилност, мир и безбедност во целиот регион.** Како што изјави комесарот Хан, перспективата за пристапување на државите од Западен Балкан е во интерес на Европската Унија бидејќи стабилноста во нејзиното непосредно соседство директно се одразува врз стабилноста во Унијата.²¹ Примерот за добрососедски односи што го поставуваат договорите со Грција и со Бугарија претставува поттик за решавање на други долготрајни конфликти во регионот, како што е спорот меѓу Србија и Косово. Само преку вистинско признавање на напредокот на Северна Македонија, Европската Унија може да обезбеди соодветно и целосно спроведување на историскиот Преспански договор, кој служи како столб на стабилноста и безбедноста, што на крајот ќе поттикне создавање други успешни приказни на државите од Западен Балкан.

III. ИМПЛИКАЦИИ ОД ОСТАНУВАЊЕТО ВО ЧЕКАЛНАТА ЗА ВЛЕЗ ВО ЕУ

На состанокот одржан на 28 и 29 јуни 2018 година, Советот на ЕУ го одложи отпочнувањето на преговорите за членство со Македонија за јуни 2019 година, под услов на континуирани реформи. Една година подоцна, Република Северна Македонија несомнено испорача многу од заложбите што ги презема со Пржинскиот договор, Итните реформски приоритети, и историскиот Преспански договор, и продолжува да работи и да постигнува напредок во другите области.

Негативните импликации од сценариото според кое Советот на ЕУ не успева да ги признае постигнувањата на земјата и да направи јасна позитивна заложба преку давање зелено светло за почеток на преговорите во текот на 2019 година, **нема да се одразат само во земјата, туку и во целиот регион на Балканот и ЕУ во целина.**

Таквиот исход веројатно ќе ја разниша основата на владејачката коалиција и ќе ги поттикне другите политички партии да ја почнат играта на обвинувања и веројатно да извршат притисок за предвремени избори. Политичката волја за продолжување на тековните реформи ќе се намали, што ќе доведе до замрзнување или дури до **менување на курсот во однос на напредок постигнат досега.** На среден рок, тоа би

21 Handelsblatt online. Интервју со Комесарот за европското соседство и преговори за проширување Јоханес Хан: „Комесарот Хан: Не за пристапните преговори може да ги дестабилизира државите на Балканот“, 26 април 2019 година. Достапно на: <https://www.handelsblatt.com/dpa/konjunktur/wirtschaft-handel-und-finanzen-eu-kommissar-nein-zu-beitrittsgesprachen-kann-balkan-destabilisieren/24259512.html>

можело да ја турне земјата во уште подлабока **политичка нестабилност и демократски дефицит**. Во поширокиот општествен контекст, ова сценарио најверојатно ќе доведе до **зголемен евроскептицизам** кај обичните граѓани, кои би можеле да чувствуваат дека ЕУ ги напушта и применува различни стандарди за различни земји.

Вон националните граници, стагнацијата на пристапување во ЕУ може да ги **влоши добрососедските односи**. Можното зголемување на евроскептицизмот во комбинација со **националистичките тенденции** може да ја поткопа вредноста на Преспанскиот договор. Овој договор претставува огромно отстапување од страна на земјата за да се исполни клучниот услов што го наметна ЕУ за отворање на пристапните преговори – решавање на билатералниот спор со Грција. Во отсуство на позитивна одлука од Советот, опонентите може да го претстават постигнувањето на договорот како залудно. Генерално, овие тенденции лесно може да ја претворат тековната плима на регионален напредок и иницијатива преземена од Република Северна Македонија за работа со соседните земји на различни прашања, почнувајќи од економска и трговска соработка до некои сложени и тешки прашања, како што е историјата и културата, за кои Република Северна Македонија покажа исклучителна подготвеност за постигнување компромис. Наместо натамошна соработка, би можеле да бидеме сведоци на обновување на негативните чувства вкоренети во етничките, верските или историските разлики, кои до неодамна доминираа во соседството на Балканот. Нестабилен регион на Балканот кој останува надвор од ЕУ би можел да претставува закана за **европската безбедност и да го спречи просперитетот на континентот**.

Држењето на Република Северна Македонија подалеку од поблиска интеграција во ЕУ би можело да отвори простор за **зголемено мешање од други странски сили**. Земји како Русија и Турција имаат интерес во регионот поради нивното историско и културно наследство. Во последниве години Кина стана една од десетте водечки трговски партнери на Република Северна Македонија и учествува во некои важни проекти во земјата, вклучително и во патната инфраструктура.²² Дури и земјите со **анти-ЕУ ставови**, како што е Саудиска Арабија, изразиле интерес за поблиска економска соработка со Република Северна Македонија.²³

2019 година претставува точка на пресврт за Република Северна Македонија. Од доаѓањето на власт во 2017 година, Владата испорачува голем број клучни постигнувања и тековни реформи кои ја покажуваат волјата и посветеноста на Република Северна Македонија да работи на европската агенда. Сега е вистинското време да се искористи оваа позитивна движечка сила, која може да се изгуби доколку се одложи отпочнувањето на пристапните преговори.

22 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mk.html> ; <https://telma.com.mk/avtopatot-kichevo-ohrid-ke-chini-dopolnitelni-187-milioni-evra-zashteda-od-95-milioni-evra/>

23 <https://kanal5.com.mk/articles/343108/zaev-sharaf-postoi-golem-potencijal-za-ekonomska-sorabotka-megju-makedonija-i-saudiska-arabija>

